

LÂMEKÂNÎ HÜSEYİN'İN ESRARNÂME TERCÜMESİ

İbrahim Halil TUĞLUK¹

ÖZET

Türk edebiyatı üzerinde önemli etkileri olan Ferîdü'd-dîn Attâr'ın Esrâr-nâme adlı eseri birçok defa Türkçeye tercüme edilmiştir. Bunlardan biri, Lâmekânî Hüseyin'in tercümesi olup kaynaklarda İnsan-ı Kâmil mesnevisi olarak geçmektedir. Eserin Esrâr-nâme tercümesi olduğu Milli Kütüphanedeki nüshasından tespit edildi.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün vezniyle kaleme alınmış olan mesnevi, 537 beyittir.

Bu çalışmada, Esrâr-nâme tercümesi incelenmiş ve Esrâr-nâme tercümesinin tenkitli metni yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lâmekânî Hüseyin, insan-ı kâmil, Esrâr-nâme, tenkitli metin

THE TRANSLATION OF ESRÂR-NÂME OF LÂMEKÂNÎ HÜSEYİN

ABSTRACT

The translation of Esrâr-nâme, which is a work of Ferîdü'd-dîn Attâr that has important effects on the Turkish Literature, was made several times into Turkish. One of these translations was made by Lâmekânî Hüseyin and is known as "İnsan-ı Kâmil masnavi" in the sources. It was proved that a translation of Esrâr-nâme by its copy in National Library.

Masnavi consists of 537 couplets. It was written out in a Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün meter.

In this work Lâmekânî's life works, the translation of Esrâr-nâme were examined and criticised-text of the translation of Esrâr-nâme was made.

Keywords: Lâmekânî Hüseyin, insan-ı kâmil (Perfect Man), Esrâr-nâme, Text

A. Lâmekânî Hüseyin'in Hayatı

¹ Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü, ihaliltugluk@gmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

Lâmekânî Hüseyin, 16. yy. sonu ile 17. yy.'ın ilk yarısında yaşamıştır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Lâmekânî Hüseyin, Peştelidir. Eserleri dikkatle incelendiğinde Lâmekânî'nin iyi bir eğitim aldığı görülür. Divanı, Esrâr-nâme Tercümesi, Vahdetnâme adlı tasavvufî risalesi ve mektuplarında işlediği konular ve bu konular ile ilgili yorumları onun ilimdeki derinliğini gösterir.

Lâmekânî, 21 Rebû'î-levvel 1625 (21 Haziran 1625) tarihinde pazar günü vefat etmiştir. Mezarı, Cerrah Paşa Tıp Fakültesi alanı içinde, Şâh Sultân Camii hazîresindedir. Mezar taşının üzerinde yeni harflerle sonradan yazılmış olan; "Hüseyin Lâmekânî ö:1625" ibaresi bulunmaktadır.

Lâmekânî'nin mürşidi, Pîr Hasan Kabâdûz'dur. Şair, onu zamanın kutbu olarak görür.

Lâmekânî, devrinde sevilip sayılmış bir şeyhtir. Devletin yüksek kademesindeki insanlardan, halktan ve okumuş insanlardan birçok müridi olmuştur. Bunlar içerisinde en meşhuru, Oğlan Şeyh İbrahim Efendi'dir. Diğer müritleri; İran serdari Ferhât Paşa (öl. M.1595), Hüsâmî (öl. M.1648), Hâdî (öl. ?), Ahmed Rûmî (öl. ?), Va'dî (öl. ?), Hakîkî Bey (öl.?)² dir.

A. Esrâr-nâme Tercümesi

Ferîdüddîn Attâr'ın Esrâr-nâme adlı eserinin Türk edebiyatına önemli etkisi olmuş, eserin manzûm, mensûr birçok çevirisi yapılmıştır. Tebrizli Ahmedî, İlâhî, Huzûrî, Şeyh Latîfî, eserleri kütüphanelerde mevcut olan Esrâr-nâme mütercimleridir.³

Lâmekânî'nin Esrâr-nâme tercümesi kaynaklarda İnsân-ı Kâmil adıyla zikredilmektedir.⁴ Eserde İnsân-ı Kâmil'in özellikleri üzerinde çok durulduğundan böyle bir adlandırma yapıldığını düşünüyoruz. Lâmekânî Hüseyin'in İnsân-ı Kâmil adındaki mesnevisinin Esrâr-

² Lâmekânî Hüseyin'in hayatı için şu kaynaklara bakılabilir: Evliyâ Çelebi, *Seyâhatnâme*, İstanbul, 1314, C. 1, s. 380; Atâyî, *Şakâikü'n-Nu'mâniyye ve Zeyilleri*, (hzl. Abdülkadir Özcan) İstanbul, 1988, s. 760; Kâtip Çelebi, *Fezleke*, İstanbul, 1287, C. 2, s. 71; Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâ'îlî* (hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) Ankara, 2001, C. 2, s. 1241; Abdülbaki Gölpınarlı, *Melâmilik ve Melâmiler*, İstanbul, 1992, s. 80-84; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, İstanbul, 1313, C. 2, s. 188; Bursalı Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (hzl. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) Ankara, 2000, C. 1, s. 191-192; Mehmed Handzic, "Husejn Lâmekânî", *Kalender Narodan Uzdanica*, Sarajevo, 1942, s. 148-161; Hzlîm Şabanovic, Knizevnost Muslimana Bih na Orientalnim Jezicima, Sarajevo, 1973, s. 216-217; Slobodan İlic, *Hüseyin Lâmekânî, Ein Osmanischer Dichter und Mystiker des 16. Jahrhunderts Sein Literarisches Werk*, Frankfurt, 1995.

³ Gönül Ayan, *Esrâr-nâme*, Ankara, 1996.

⁴ Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 84.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

nâme tercümesi olduğu Milli Kütüphane Yz. A. 5278/ 1'de nüshadan tespit edildi. Bu nüsha Ahmedî adına kayıtlıdır.

Lâmekânî, Esrâr-nâme'yi kısmen tercüme etmiştir. Kütüphanelerdeki mevcut Esrâr-nâme nüshalarının beyit sayısı ortalama üç bindir. Lâmekânî'nin Esrâr-nâme tercümesi ise 537 beyittir.

Attâr, Esrâr-nâme'yi *Mefâ'ilün Mefâ'ilün Feû'lün* vezniyle kaleme almıştır. Lâmekânî de Esrâr-nâme'yi aynı vezinle tercüme etmiştir.

1. Esrâr-nâme Tercümesinin Nüshaları

1. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi 800 numaraya kayıtlı mecmuada Lâmekânî Divanı'nın sonunda yer almaktadır. 1044 (1635) tarihinde istinsah edilen ve tamamı 38 varaktan oluşan bu nüsha Hasan İbn-i Mehmet tarafından istinsah edilmiştir.

2. Ankara Milli ktp Yz. A. 5278/1 numaraya kayıtlı nüsha 14 varaktır.

3. Konya Mevlâna Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi, 157 numaraya kayıtlı bu mecmua 291 varaktır.⁵

B. Esrâr-nâme Tercümesi'nin Özellikleri

1. Mesnevînin İsmi

Kaynaklarda eserin adı İnsan-ı Kamil Mesnevî'si olarak geçer.⁶ Eserin muhtevâsından yola çıkılarak böyle bir adlandırma yapıldığını düşünüyoruz. Metinde eserin ismi ve kaynağı ile ilgili bir bilgi yoktur.

2. Şairin İsmi ve Mahlası

Şairin ismi ve mahlası hiçbir nüshada geçmemektedir. Lâmekân kelimesi, beyitlerde mahlas olarak değil, mekandan soyutlanma anlamında kullanılmıştır. (Bkz. 7, 131, 145, 187, 224, 266)

3. Mesnevînin Bölümleri

Mesnevî, besmele ve Tevhid ile bölümü başlar. Tevhid bölümü, kırk beş beyittir. Lâmekânî, bu bölüme Hz. Âdem ve âlemin

⁵ Ahmet Faruk Çelik, "Konya Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi Kataloğu", *Nüsha*, Yıl: 1, S. 1, Bahar, 2001. s. 148-149.

⁶ Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 80.

yaratılması hadisesi ile başlar, Allah'ın büyüklüğünü örnekler vererek izah eder. İnsanın Allah'ın büyüklüğü karşısındaki durumunu açıklar. Allah'ı; hem akli, hem de tasavvufi açılardan ele alır.

Kırk altıncı beyit münacata giriş beytidir.

Kırk yedinci beyitten elli birinci beyte kadar olan bölüm, münacat bölümüdür. Şair, Allah'tan, Hz. Muhammed'in hürmeti için, içini irfan nuruyla ve cemalinin ışığıyla aydınlatmasını ister.

Altmış dördüncü beyte kadar olan bölüm na'ttır.

Altmış beş ve altmış altıncı beyitler, mirâciye'nin giriş beyitleridir. Giriş beyitlerinden sonra mirâcın başlangıcı, sebebi, mirâc boyunca yaşananlar, anlatılır.

Dört halife giriş bölümünde üçer beyitle övülür.

4. Hitâb-ı İnsan-ı Kâmil

Dört beyitten oluşan bu bölümde, insan-ı kâmilin özellikleri anlatılır.

5. Hitâb Be-Tâlib Ez-Mürşid-i Müşfik

Bu bölümde, şefkatli mürşidin tasavvuf yoluna giren talipten istekleri anlatılmaktadır.

6. Sırr-ı 'Aşk Be-'Aşk Gûyed Gûş-dâr

Bu bölümde aşk ve akıl karşılaştırılmakta ve aşk sırrı anlatılmaktadır.

8. Hikâyet-i Şeyh Şiblî Kuddise Sirruhû

Lâmekânî, Esrâr-nâme'de anlatılan Şiblî ile ilgili hikâyelerden sadece birini tercüme etmiştir.

9. Nasihât u Gûş-ı Diger

On bir beyitten oluşan bu bölümde şeyhin nasihatları anlatılır.

10. Nasihât-ı Diger

Esrâr-nâme Tercümesi'nin en uzun bölümüdür. Bu bölümde İnsan-ı Kâmil'in taşıması gereken özelliklerin anlatımına devam edilir, dünya-âhiret karşılaştırılması yapılır. Hulûl anlayışının terk edilmesi gerektiği belirtilir. Mürşide yapışmanın önemi, kâinatın yaratılış hikmetleri de bu bölümde anlatılır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

11. Münacat

Mesnevî, altı beyitlik münacat bölümü ile son bulur.

ESRÂR-NÂME TERCÜMESİ
(Tenkitli Metin)

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

İntihâb-ı Esrarnâme Li-şeyh 'Attâr küddise sirruhû
Lâmekânî intihâb itmişdür
Bismillâhi'r-rahmâni'r-rahîm

[S. 152b, M. 1b, G. 38b]

- 1 Zihî şâni' ki hâkı Âdem eyler
Kef ü dūd-ı siyâhı 'âlem eyler
- 2 Anuñ zâtından aldı âd 'âlem
Anuñ adıyladur bünyâd-ı 'âlem
- 3 Anuñ cûdından aldı hestî her hest
Hem andandur felek bâlâ zemîn pest
[S. 153a]
- 4 Yaradan Âdemi oldur şerâdan
Nefesden 'Îsî-i Meryem yaradan
- 5 Anuñ künhünde yok 'aqluñ mecâli
Hayâlünğden gider fikr-i muhâli
- 6 Dutan cânânedür çün cânı tende
Seni canda bil ü cânânı sende
- 7 Ve lîkin gâfil olma olmamağdan
Güneş katında zulmet qalmamağdan
- 8 Qalursañ zulmetinden dūr olup qal
Qarışdur nûrı nûra nûr olup qal

5b fikr-i] fikrî M.

8a qal] hal S. G.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 9 Zihî şan' at ki oldur âşikâre
Gerek hâmuş olup qalmağ nezzâre
- 10 Çü her zerre Haquñ cüyendesidür
Kemâl-i vahdetün güyendesidür
- 11 Zihî in'âm ü luğ ol kâr-sâzuğ
Ki her şey mahremidür iş bu râzuğ
- 12 Velî her dil bu râza mahrem olmaz
Özüñden geçmeyince hem-dem olmaz
- 13 Hudâyâ cümleñ sensin penâhı
Ki yokdur zâtuña hergiz şibâhı
- 14 Zihî ism ü müsemmâ cümle sensin
Ki her şüretde ma' nâ cümle sensin
- 15 Kamû zâhir senüñle sen nihânsın
Derûn-ı cân u bîrûn-ı cihânsın
- 16 Cihân senden tolu sen cânâ cânsın
Kamu sensin velî gözden nihânsın
- 17 Nihân u âşikâre cümle sensin
Ne her-câyî ne her câ cümle sensin
- 18 Zihî nûr u zihî hażret zihî zât
Ki ğarğ olmışdur anda cümle zerrât
- 19 Bu yola hadd ü pâyân kimse bulmaz
Turur cân içre cânân kimse bilmez
- 20 Vücüt cümle zıll-ı hażretüñdür
Kamu âşâr şun' -ı kudretüñdür

17a nihân u âşikâre] nihân âşikâre G.

18a zât] zevât G.

20a vücûd-ı] vücûdı M.; zıll-ı] zıllı M.

20b şun' -ı] şun' ı M.

21 "Nereye dönerseniz Allâh'ı görürsünüz.", Bakara, 2/115.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- [MK. 2a]
 21 Varur her zerreye bir râh senden
 Dü 'âlem *semme vechü'llâh* senden
- 22 Cihân senden nişân sen bî-nişânsın
 'Ayânsın 'aqla gözlerden nihânsın
 [G. 39a]
 23 'Ayânsın 'aqla pinhânsın nazardan
 Berîdür zâtüñ idrâk-ı beşerden
- 24 Çü ma' nâ oldı şûret birle zâhir
 Mezâhirden görindi zât-ı tâhir
- 25 'Acep mazharsın ey zât-ı mu'tahhar
 Mu'tahharsın mu'tahharsın mu'tahhar
- 26 Zemîn ü âsumânüñ nûrı sensin
 Belî her nâzırüñ manzûrı sensin
- 27 'Acep hikmet 'acep kudret 'acep zât
 'Acepden bü'l-'acebdür bu kemâlât
- 28 Bu sırlardan haber virmez melekler
 Bu hayretten döner hayrân felekler
 [S. 152b]
 29 Selimü'l-ğalb iseñ ol Hâkîk'a teslîm
 Bu 'ilmi eyle 'aql ü câna ta' lîm
- 30 Hâkîkat bahri çün kim oldı mevvâc
 Gelüp her dem zuhûra dürlü mevvâc
- 31 Bu emvâcuñ gamı şâdî kimi gam
 Kimi za'hm olur anuñ kimi merhem
- 32 Bu gamdan merhem irmiş yara yokdur
 Hamûş olmağdan özge çâre yokdur
- 33 'Aceb deryâ 'aceb kıatre 'aceb dür
 Bu şan'atlar 'acebden bü'l-'acebdür
- 34 Var epsem tur sözüñ hâdden aşırma

24b tâhir] zâhir M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/4 Summer 2008*

- İzüñi şer‘ yolından şaşırma
- 35 Hemîşe ‘ acz ü hayret birle yâr ol
Dilün tüt şem‘ gibi bî-ķarâr ol
- 36 Olur çün haķ ķulaķ bu sırra maħrem
Değildür Haķ’dan özge Haķķ’a hem-dem
- 37 Çalarsañ ma‘ rifet taħlın taħabnâk
Kemâl-i ma‘ rifet bil *mâ ‘arefnâk*
- 38 Revânı aşfiyânunğ ğarķ-ı hûndur
Bu bî-çûn zâtı bilmezler ki çûndur
- 39 Zihî Sultân-ı istiğnâ-yı muṭlaķ
Ğanîdür ķatreden deryâ-yı muṭlaķ
- 40 Çalarsañ kûs-ı sultânî ‘ abîd ol
Ķul ol Sübhân’a andan Bâyezîd ol
- 41 Yuyulsun levh-i dilden mâsiva’llâh
Demünle hem-dem olsun *ķul hüve’llâh*
[MK. 2b]
- 42 Ķul olmayınca ol sultâna cânunğ
Çalar mı bang-ı sübhânî zebânunğ
- 43 Çoğ eyle zıkr ü tesbîh ü namâzunğ
Ki hoşnud ola senden bî-niyâzun
- 44 Namâzunğdan n’olur ol bî-niyâza
Senünğ zâduñdur ol râh-ı dırâza
- 45 Eger teklîf idüp ķılmasa tevfiķ
Nasîb olmazdı câna sırr-ı taħķîķ
- 46 Meded irmezse ger tevfiķ Haķ’dan
Kimesne bâṭılı seçmezdi haķdan
- 47 Ğudâyâ Raħmetünğ deryâsıdur ‘âm

41. “De ki o Allâh birdir.” İhlâs, 112/1.

46a irmezse ger] ger irmezse M.

46b bâṭılı] bâṭil M.

47 “Raħmetim ise her şeyi kuşatmıştır.” A’râf, 7/156.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- N'ola bir kıatre kılsañ andan in'âm
- 48 Şular kim enbiyâ vü evliyâdur
 Kamununı derdine derdün devâdur
[G. 39b]
- 49 Hudâyâ çün Muhammeddür habîbün
 Bu gülşende gülün hem 'andelîbün
- 50 Hudâvendâ habîbün hürmetiyçün
 Gülün çün 'andelîbün hürmetiyçün
- 51 Derûnum nûr-ı 'irfândan münîr it
 Cemâlün pertevinden müstenîr it
- 52 Şerî' at şadı ol sulţân-ı kevneyn
 Ki tendür 'âlem oldur cân-ı kevneyn
[S. 153a]
- 53 Hâkîkat bahırınunı dürdânesidür
 Yakîn meydânınunı merdânesidür
- 54 Hem oldur ahter-i burc-ı fütüvvet
 Hem oldur gevher-i burc-ı nübüvvet
- 55 Muhammed şâdıku'l-kavl-i emîndür
 Muhammed rahmeten li'l' âlemîndür
- 56 Anunı meddâhı çün Allâh olupdur
 Kıyâs it var ki ol ne şâh olupdur
- 57 Çün oldur mazhar-ı hulq-ı 'azîmün
 Silerdi göz yaşını her yetîmün
- 58 Nebîdür hatm-i cümle enbiyâdur
 Anuçün menba' -ı cûd u şehâdur
- 59 Muhammeddür ki oldur fahr-ı kevneyn
 Aña me'vâ olupdur *kâbe kavseyn*
- 60 Henüz Âdem yaturken âb ü gilde

59. "İki yay aralığı kadar" anlamında, "İki yay aralığı kadar, yahut daha az kaldı." ayetinden iktibastır. Necm, 53/9.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/4 Summer 2008*

- Nebîdür ol cihân-ı cân ü dilde
- 61 Ser-â-ser nûr idi ol nûra mâye
İnan düşmezdi andan hâke sâye
[M. 3a]
- 62 Mükerrermdür kamudan ekrem oldur
Cihân bir halka güyâ hâtem oldur
- 63 Çeker halvetde çün kim çille çil sâl
Emîn-i vahy vahy indirdi fi'l-hâl
- 64 Le' amrükden kemer levlâkdan tâc
Giyüpdür kim kapa eflâkdan tâc
- 65 Meger bir gün ki ğarķ olmışdı nûra
Ser-â- ser ğarķ idi bahr-ı huzûra
- 66 Yine irdi Cenâb-ı Kibriyâ'dan
Buyurdu Cebre 'il'e müntehâdan
- 67 Alup şol dem Burâķ-ı tîz-reftâr
Hâbîbüñ huzûrında kıldı izhâr
- 68 Didi Hâķ'dan irişdi eyle fermân
Demidür degşirilmek vaşla hicrân
- 69 Çü sensin Seyyid-i sâdât-ı kevneyn
Senüñçün oldı cennet ser-te-ser zeyn
- 70 Turup cennetde kıdsîler ğurafda
Senüñçün muntazırdur her tarafda
- 71 Revânı enbiyânüñ evliyânüñ
Cemî' -i etķiyânüñ aşfiyânüñ
[G. 40a]
- 72 Turubdur muntazır cümle liķâña
Dilerler süreler yüz hâk-i pâña

63b derhâl] fi'l-hâl S, G.

64 "Ey Muhammed, senin hayatına and olsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı." Hicr, 15/72.

65b ğarķ idi] ğarķdı M.

72b pâña] hâke M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 73 Feleklerde melekler kıldı gulğul
Sürerseñ vahtidür ol yaña düldül
- 74 Kadem baş ' âlem-i kudse sefer kııl
Bu deryâda ne gevhersin nazâr kııl
- 75 Olur çün şem' gibi bî-karâr ol
Burâka berķ-vârî hoş-süvâr ol
- 76 Bu şahn-ı hâkdan fi t̄arfeti'l' ayn
Maķâm eyler fezâ-yı kâbe ķavseyn
- 77 Çekindi sürme *mâ zâğ'a'l-başardan*
Anuñçün sürdi ağıyârı nazardan
[S. 154a]
- 78 Urur çün püşt-i pâ kevn ü mekâna
Kadem başdı fezâ-yı lâmekâna
- 79 Gelür çün nûr-ı Rabbânî gider ol
Olur çün kendüzinden bî-ķaber ol
- 80 Mezâhirden olur çün ķalbi t̄âhir
Görür kim b̄atın olmış ' ayn-ı z̄âhir
- 81 Koyup bu ' âlem-i hiss ü hayâli
Görür çün kim bi-çün-ı z̄ü'l-celâlî
- 82 H̄ayâdan derleyüp ol dem kızardı
Gül-âb olmışdı şan gülden şızardı
[MK. 3b]
- 83 Ehad gördi ki Aħmed ķaldı ' âtıl
Bu dehşetden çü murğ-ı nîm-bismil
- 84 Dir ey Aħmed ' aleyk olsun selâmum
H̄abîbümsin taħiyyâtüñ kelâmum
- 85 İrürdüñ t̄ayyibât-ı t̄ayyibîne
Şalâtüñ maṭlab olsun t̄ayyibîne
- 86 Selâm oķur ' ibâd-ı şâlihîne

77 "Gözü kaymadı..." Necm, 53/17. 81 kim] - M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- Şefî' olur ' uşât-1 mü 'minîne
- 87 Dir ey sultân-1 ber-hağ cân-1 muṭlağ
 amunuğ derdine dermân-1 muṭlağ
- 88 Bu şerbetden ki kılduğ bağa in'âm
 'İbâd-1 mü'minîne eylegil 'âm
- 89 Hıtâb irdi ki ey maḥbûb-1 mutlağ
 Sözüğ hağdur ki işbât eyledüğ hağ
- 90 Çü her mağşûduğ oldı bağa mağşad
 Buyur kim her ne dirseğ kılmazam red
- 91 Görür kim Rabb-i ' izzet söyler esrâr
 Muḥammedden belürdi lafz-1 güftâr
- 92 Niyâz idüp dir ey dâna-yı esrâr
 Ne diyem ben senüğdür çünki güftâr
- 93 Bilürsün çün murâdum ümmetümdür
 Şefâ'at anlaruğçün himmetümdür
- 94 Kerîmâ râzı olğıl ümmetümden
 Benüm bu 'uhde gitsin zimmetümden
- 95 Bularuğ perdesin nûruğla yandur
 Buları raḥmetüğ âbına andur
- 96 Hemân-dem cûş ider deryâ-yı raḥmet
 Görür kim ğarqa varmış cümle ümmet
- 97 Oğur evvel selâm aḥır selâmı
 Döner çün kim tamam olur merâmı
[G. 40b]
- 98 Gelür andan iner dârü's-selâma
 Revân-1 enbiyâ durmuş tamâma
- 99 Görürler kim gelür ol nûr-1 sâde
 Süvâr iken olur cümle piyâde

86a 'ibâd-1] 'ibâdı M.

87b amunuğ derdine dermân-1 muṭlağ] sözüğ hağdur ki işbât eyledüğ hağ S, G.

98b revân-1]revânî: M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/4 Summer 2008*

- 100 Rikâbınca yürür kim ser-güşâde
Ayağına düşer kim ser-güşâde
- 101 Kimesne iş bu ' izzetle mü 'ebbed
Başa varmadı illâ ki Muhammed
- 102 Bu şadra layık oldur qadr anuğdur
Bu qadrüñ bedri oldur şadr anuğdur
[S. 154a]
- 103 Bu râza çün kim evvel maħrem oldur
Mufađđaldur qamudan ekrem oldur
[M. 4a]

Der-Medħ-i Ĥazret-i Ebû Bekr-i Sıddıq Rađiya'llâhü 'anh

- 104 Emîrül-mü'minîn bû Bekr Şıddıq
Esâs-ı dîn-i ĥağ bünyâd-ı taħkîk
- 105 Çerâğ-ı evliyâ Şıddıq-ı ekber
Sipihri-i devlet ü ĥurşid-i enver
- 106 Anuğçün oldı anuğ adı .Şıddıq
Ki evvel Aħmedi ol kıldı taşdıq

Der-medħ-i Ĥazret-i 'Ömer Rađiye'llâhü 'anh

- 107 Nizâm-ı dîn-i ĥağ ĥurşid-i aħtâb
Çerâğ-ı cem' -i cennet şem' -i aşhâb
- 108 'Ömerdür âftâb-ı nâm-ber-dâr
Tavâf eyler anı pervâne-girdâr
- 109 Nizâm-ı dîn-i Ĥağ dâna-yı ber-Ĥağ
Kemâl-i şer' anuğla buldı revnâğ

Der-Medħ-i Ĥazret-i 'Oşmân Rađiya'llâhü 'anh

- 110 İmâmül-mü'minîn 'Oşmân-ı 'Affân
Kim oldur câmi' -i âyât-ı Qur'ân

105b sipihri-i] sipihri M.

108a 'Ömerdür] 'Ömerdür ki M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

111 Güzîn-i hûce-i kevneyn oldur
Belî ‘ Osmân-ı Zî'n-nûreyn oldur

112 Çün evvel câmi‘ -i Kur‘ân-ı Hâkdur
Hem âhîr ‘ aşk ile kurbân-ı Hâkdur

*Der-Medh-i Hazret-i ‘Alî kerreme’llâhu Vechehû ve
Rađiyallâhü‘anh*

113 İmâmü'l-mü'minîn dâna-yı ber-Hâk
Velâyet tahtına sultân-ı muhtak

114 ‘Ali oldur pür-i ‘amm-i peyember
Emîr-i şer‘ şâhib-i havz-ı kevşer

115 Velâyet tahtınun sultânı oldur
Dü ‘âlem cisme benzer câni oldur

116 Ağa kim yâr olubdur ‘avn-i Bârî
Ayırmaz birbirinden çâr-yâri

117 Çü vardur her birinde bir fazîle
Anuñla oldılar Hâk‘a vesîle
[G. 41a]

118 Hudâyâ hürmetiçün ol velînün
Bizi ayırma âlinden ‘Alînün

119 Elâ ey cân ü dilden derd-dârü
Sen ol nûrsın ki *lem temseshü nârü*
[MK. 4b]

120 Bu mişkât-ı müşebbekden açup per
Ser-â-ser ‘âlemi kıldun münevver

121 Bu ten mişkâtınun mişbâhı sensin
Beden bir câma benzer zâc sensin

122 Bu nûra kevkeb-i dürrî durur ad
Zücâce şınmayınca olmaz ol şâd

115b câni] cân M.

119b ki] kim M.; - lem M.

119 "...kendisine ateş değmese bile ışık verecek." Nûr, 24/35.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

[S. 154b]

123 Zücâcı nefsüñ olmazsa şikeste
 Kaçan dil şem' olur bezm-i eleste

124 Bu şem' üñ zeyte yoğdur ihtiyâcı
 Hidâyet birle rûşendür sirâcı

125 Bu şem' üñ ay u gün pervânesidür
 Bu gencüñ cân ü dil vîrânesidür

Hîtâb-ı İnsân-ı Kâmil

126 Gel ey güyende-i bezm-i İlâhi
 Emîn-i sırr-ı genc-i pâdişâhî

127 Dem ur 'Îsî gibi şîrin-zebân ol
 Dirilsün mürde diller câvidân ol

128 Çü sensin iş bu bañr içinde ğavvâş
 Demidür 'arz idersüñ gevher-i hâş

129 Demünğden cân dimâğın hoş-dem eyle
 Bu sırâ 'aql ü cânı hem-dem eyle

Hîtâb Be-Ṭâlib Ez-Mürşid-i Müşfik

130 Elâ ey beççe-i sîmurğ-ı lâhût
 Ne yirüñdür senüñ bu cism-i nâsût

131 Çü murğ-ı âşiyân-ı lâmekânsın
 Neden bî-çeşm ü ğuş u bî-zebânsın
 132 Güzer kııl bu mekândan bî-mekân ol
 Geçüp cân ü cihândan câna cân ol

133 Ṭabî'at çâr cûyından güzer kııl
 Göz ırma rû-yı sulṭândan nazâr kııl

123b dil] ol G.

124 – M.

128a içinde] içre M.

128b gevher-i] gevheri M.

130 nâsût] lâhût S., G.

131a lâmekânsın] lâmekân sensin G.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/4 Summer 2008*

- 134 Cihândan kıl güzer cânân dilersen
Vücûduñ derde vir dermân dilersen
- 135 Ehadse maşûduñ kırtul ‘ adedden
Dem urgıl *kul hüva’llâhu ehadde*
- 136 Çü birdür şûret ü ma‘ nâ zarûret
Gehi ma‘ nâ olursın gâh şûret
- 137 Çü sen gencînesin ‘ âlem tılısmuñ
Müsemmâsısın anlarsın bu ismüñ
- 138 Bu dersüñ çâr erkânüñ cihânüñ
Cihetsiz vaşl olur cânâne cânüñ
- 139 Gel imdi hem müsemmâ ol hem ism ol
Gehî gencîne ol gâhi tılısm ol
- [M. 5a]**
- 140 Ne işüñ var senüñ canândan ayru
Tenüñ ne nuṭkı vardur cânadan ayru
- 141 Açarsañ gözini Hâk nûrıyla aç
Sözüm hâk bil özünñden ırtmağıl kaç
[G. 41b]
- 142 Bulursañ çün gidersin gelmegün yok
Yoğ olmayınca Hâk’ı bilmegün yok
- 143 Beḳâ iste bu fânî dâra ḳalma
Cihân mekkâredür ‘ ayyâra ḳalma
- 144 Bu küñhenden geçersin gülşen-i ḳuds
Maḳâmuñ olur andan ‘ âlem-i üns
- 145 Bu varlıḳdan ḳalâş olduḳ da cânüñ
Görüñsin lâmekân olmış mekânüñ
[S. 155a]
- 146 Gel ey gûyende-i gülzâr-ı cennet
Saña lâyıḳ deḳil bu nev‘ mihnet

135b “De ki Allah birdir.” İhlâs, 112/1.

138b cânâna] cânâ M.

140b nuṭkı] nuṭḳ M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 147 Kadîmi âşiyânun eyleyüp yâd
Bu dâma olma râzı eyle feryâd
- 148 Olurken bâğ-ı cennet cilvegâhun
Nedendür künc-i külhen tekyegâhun
- 149 Dilerseñ pertev-i nûr-ı İlâhî
Gönül âyînesin pâk it kemâ hî
- 150 Eger bilmek dilerseñ sırr-ı kevneyn
Saña 'ilm ü 'amel birle gerek 'ayn
- 151 Kaçan 'ilm ü 'amelden 'ayn olasın
Hemân âyine-i kevneyn olasın
- 152 Görürsün anı sende lîk sensiz
Nidersin bâğ-ı gül bulduñ dikensiz
Sırr-ı 'aşk be-'aşk gûyed gûş-dâr
- 153 Hudâyâ câna 'aşkun hem-dem eyle
Bu sırâ 'aql u cânı maḥrem eyle
- 154 Şarâb-ı 'aşk ile 'aqlı ḥamûş it
Taşup deryâ gibi cûş u ḥurûş it
- 155 Nidersin 'aqlı virgil 'aşka varun
İdinme rûstâyî şehriyârun
- 156 'Aql ger zâhirin aḥlar cihânun
Delîli 'aşk durur râz-ı nihânun
- 157 Hired naḥdı ser-â-ser kâ'inârun
Olubdur 'aşk iksîri ḥayârun
- 158 Hired naḥş-ı ḥayâl-i pür-ḥatârdur
Dükenmez 'aşk ḥonı mâ-ḥazardür

149a pertev-i] pertevi M.; nûr-ı] nûrı M.

154b taşup] düşüp S., G.

156b delîli] velî: G.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- [MK. 5b]
- 159 Hired ger câna remz-âmûz olubdur
Velî ‘ aşk âteşi cânsûz olubdur
- 160 Hired şâgird ise üstâddur ‘ aşk
Hired gâmgîn olursa şâddur ‘ aşk
- 161 Gönülден ‘ aşka yol şanma ırâkđur
Arada perde bir kıldan uvađdur
- 162 İki âyine düşmişdür muqâbil
Birine ‘ aşk dirler birine dil
- 163 ‘ Acep cevher durur bu gevher-i ‘ aşk
Kim eydür kim ‘ arazdur cevher-i ‘ aşk
- 164 Degildür ‘ aşk işi her nâ-tüvânıñ
Beli ki kâmilüñdür kâr-dânıñ
- 165 Dü ‘ âlem cisme benzer cân durur ‘ aşk
Çamu derd ehline dermân durur ‘ aşk
- 166 Eger ‘ aşk olmasa olmazdı ‘ âlem
Dağı Hağ varlığın bilmezdi Âdem
[G. 42a]
- 167 Anıñçün Âdem'e ‘ aşk oldı ihsân
Aña tâ vaşl ile hicr ola yeksân
- 168 Belâ dir çün kemâl ehli ‘ aşka mazhar (*)
Anıñ hicrânını vaşl anla yek-ser
- 169 İçi taşu tola çün ‘ âşıkıñ şevk
Belâdan alsa şan mı cân ü dil zevk
[S. 155b]
- 170 Kemâl-i aşka kâbildür çü zâtuñ
Niçün mađlûp olur peydađdan atıñ
- 171 Bu bağr içre eger olduñsa gâvvâş
Gerekdür hâşıl itmek gevher-i hâş
- 172 Bu resme vâdi-i ‘ aşka irince
Bu deryâya şalup gevher bulınca

160b hired gâmgîn olursa] hired der gâmgîn olursa M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 173 Ne deñlü perde vardur gel kıyâs it
Hidâyet rehber olsun iltimâs it
- 174 ‘ Aceb sırdur ‘ aceb hikmet ‘ aceb râz
‘ Aceb söz ü ‘ aceb sâz ü ‘ aceb nâz
- 175 Kimüñ ‘ aklı irür bu gizlü râza
Ne dem dem-sâz olur merdüm bu nâza
- 176 Olurken kıuds-ı a‘ lâ saña mesken
Nedendür künc-i külhen saña gülşen
- 177 Haqîkat bil ki sensin genc-i esrâr
Bu dâr içinde yokdur dañi deyyâr
- 178 Saña bu şeh-nişîn oldıñ da mesned
Görürsin cümlesin sen levh-i ebced
- 179 Ve lîkin key şağın cândan bu sırrı
İletme degme şarrâfa bu dürri
[MK. 6a]
- 180 Bu sırra hem-dem olmaz şağlayan ser
Ki ser terkin uranlar oldı ser-ver
- 181 Fedâ kıl cânuñı cânân gerekse
Vücûduñ derde vir dermân gerekse
- 182 Dilerseñ bâr-gâh-ı Lâ-Yezâlî
Koyup nâmusı olğıl lâ‘übâlî
- 183 Kaçan ma‘ nâ-yı bâtın olup zâhir
Görinür ma‘ nî-i *tüble's-serâ'ir*
- 184 Çü cândür âñiret dünyâ bedendür
Senüñ habs olduğuş bu tende nedür
- 185 Geçersin bu bedenden cân olırsın

175b nâza] sâza M.

182a bâr-gâh-ı] bâr-gâhı M.

183b “Gizlenenlerin ortaya döküldüğü günde...”, Târık, 86/9.

184b tende nedür] tenüñ M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

-
- Haķîkat mülküne sultân olursın
- 186 ‘ Aceb mażharsın ey zât-ı muţahhar
Bulur cennet senüñ nûrınla zîver
- 187 Ne cevhersin ki ne cism ü ne cânsın
Ne gevhersin ki genc-i lâmekânsın
- 188 Bilürsin saña keşf itdim künûzı
Eger aņlar iseñ cândan rumûzı
- 189 Delîli Muştafâ’ dur bu tarîķuñ
Ki oldur dest-gîri her refîķuñ
- 190 Tarîķ-ı Aħmed’ üñ olduñsa ĥâkı
Olursın kâ’ inâtüñ zât-ı pâki
- 191 Bilürseñ cânuña cân özüñdür
Dilerseñ derdüñe dermân özüñdür
- 192 Özüñdür cân özüñdür câna cânân
Özüñdür derd özüñdür derde dermân
[G. 42b]
- 193 Bilürsin râz-ı Ĥaķ’ dan perdesin sen
Ĥaķîkat nûr ile perverdesin sen
- 194 Mezâķuñ varsa ‘ irfân lezzetinden
Ayırma cânı cânân ĥazretinden
[S. 156a]
- 195 Eger müştâķ ise cânâne cânuñ
Ya niçün terkin urmazsın cihânuñ
- 196 Eger var ise sende ‘ aşķ-ı dîdâr
Sekiz cennete olmazsın ĥarîdâr
- 197 Seni çün vaşl-ı cânândan kıla dûr
Zihî düzeĥ degil mi cennet ü ĥûr
- 198 Dil ü cân terkin ur cânân gerekse
Vücûduñ derde vir dermân gerekse

188a kunûzı] rumûzı şekli de yazılmış S., M.

191a bilürseñ] bilürsin M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 199 Ve lîkin iş bu sözdür redd-i râhuḡ
Degildür deḡme diyü anı seyâhuḡ
Hikâyet-i Şeyḡ Şiblî Kıddise Sirruhû
- [M. 6b]
- 200 Meger kim Şeyḡ Şiblî şem' -i aşḡâb
Gezerken der-peyince cümle aḡbâb
- 201 Yol üstünde görür bir kâse-i ser
Yatur ḡâk-i meder birle beraber
- 202 Görür ol başda bir ḡaḡ var yazılmış
Yuyulmaz sanki mermerde kızılmış
- 203 Oḡur şeyḡ ol ḡaḡḡuḡ ma' nâsın aḡlar
Ser aydur ser-güzeştin şeyḡ diḡler
- 204 Ki ey şeyḡ epsem ol var olma der-hem
Ḳo varsun yile dünyâ âḡiret hem
- 205 Çü kıldum mülk-i dünyâdan seferin
Hem itdüm dâr-ı ' uḡbâdan güzer ben
- 206 Geçüp ' ilm ü ' amelden ' ayn buldum
Sevâdü'l-vechi fi'ddâreyn buldum
- 207 Düşer çün şeyḡ o sâḡilde bu kışra
Urur şol dem bu ḡayret birle na' ra
- 208 Bu lezzet çün virür kuvvet mezâḡa
Bulur âḡir bu ḡayretten ifâḡa
- 209 Şorarlar nükte 'i aydur ḡaber şeyḡ
Oḡur ol dâstânı ser-te-ser şeyḡ
- 210 Dir ey yârân budur sırrı bu âhuḡ
Ki başıymış bu baş bir merd-i râhuḡ

206b "Dünya ve ahirette yüzkarası" anlamında fenâfillâḡ makamını ifade etmek için kullanılan bir ifadedir. Süleyman Uludaḡ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1999, s. 464-465.

207a düşer ol şeyḡ çün o sâḡilde bu kışra M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 211 Kõmiş başını yolda merd olmuş
Geçüp cân ü cihândan ferd olmuş
- 212 Cihânuñ sûdını şaymış ziyâna
Anunçün püşt ü pâ urmuş cihâna
Nasîhat u gûş-dâr
- 213 Beli oynatmayınca her dü ‘ âlem
Kim olmuşdur harîm-i vaşla maḥrem
- 214 Gel imdi mâsivâyı eylegil terk
Ki devlet tâcınıñ terkidür ol terk
[G. 43a]
- 215 Bu efserdür ki serde zîver olmaz
Ki serden geçmeyenler ser-ver olmaz
- 216 Dirîgâ geçmedüñ sen sîm ü zerden
Ne vech ile geçersin cân u serden
- 217 Çi ger hücreñde vardur âb-ı hayvân
Çü bilmezsin virürsin teşne-dil cân
[S. 156b]
- 218 Dilerseñ yâr gayrından güzer kıl
Melâmet tîrine sîneñ siper kıl
- 219 Özüñden gitmeyince vehm ü pendâr
Görünmez gözlerüñe nûr-ı dîdâr
[M. 7a]
- 220 Seḥergâhuñ olursañ tâ‘ âta cüst
Urırsın dâmen-i maḥşûda el cest
- 221 Olursañ dîde pür-nem sîne pür-nûr
Ḥaḳîkatda olursın beyt-i ma‘ mûr
- 222 ‘ İbâdetle çü olduñ kurratü'l-‘ ayn

210b başıymış] baş imiş M.

213b harîm-i] harîmi M.

215a efserdür] efser degme: M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- Sağa keşf olur ol dem sırr-ı kevneyn
- 223 Edâ kııl her birin yirlü yirinde
Şağın kaçd ile terk itme birinde
- Nasîhat-ı Diğer*
- 224 Çü murğ-ı lâmekânsın geç mekândan
Demidür eyle pervâz âşiyândan
- 225 Tabî'at çâr-cûyından güzër kııl
Var andan 'âlem-i kudse sefer kııl
- 226 Dilerseñ anı kılgıl seni sensiz
Virüp cânâne cân olğıl bedensiz
- 227 Bedenden kırtulursın cân olursın
Ser-â-ser 'âleme sultân olursın
- 228 Eger senden kalursa sende bir mü
Cenâbetden inâbet birle var yû
- 229 Ser-â-ser sağa sen çün kim hücübsin
Seni senden arıtmazsan cünübsin
- 230 Şanursın sen seni sen sen değilsin
Ser-â-ser cümle cânın ten değilsin
- 231 Senüñ tâ senliğündür sağa hem-dem
Haqîkat bil değilsin râza maħrem
- 232 Var evvel seni senden sen halâş it
Haqîkat nûrını cânâ menâş it
- 233 Çü şöbet ide halvet yâr ile yâr
Nefis de ara yirde olur ağıâr
- 234 Dilerseñ halvet olmağ yâre hem-dem
Nazar kııl 'ayna urma ğayrıdan dem
- 235 'Ale'l-cümle yakîn bil ağla mutlağ
Haqîkat Haqq'ı bilmez olmayan Hağ

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 236 İşiden Hâk sözi çün Hâk kulağdur
Diyen kim diñleyen kim cümle Hâkdur
- 237 Çü Hâk'dur cümle niçün anlamazsın
İşidirsın ve lîkin diñlemezsın
- 238 Hâkîkat bahrı içre kıatresın sen
Ezel hürşîdi ne kim zerresın sen
- 239 Ser-â-ser olmayınca kendüden güm
Olur mı zerre mihr ü kıatre kıalzüm
[MK. 7b, G. 43b]
- 240 Var epsem bunda kıâl ü kııl şığmaz
Belî sūrâh-ı mûra pîl şığmaz
- 241 Zihî deryâ-yı pür-dürri İlâhî
Ki bilmez kimse evşâfın kemâ hî
[S. 157a]
- 242 Bu gevherler ki terdür âb-ı zerden
Şekerden şatludur rengîn güherden
- 243 Güher gibi çi ger rengîn ü terdür
Ne bilsın kıadrın ol kim bî-başardur
- 244 Eger cânuñ bu sırdan olsa âgâh
Olurdın şîr-i merdân server-i râh
- 245 Her ebleh kıanda anlar bu kelâmı
Ne bilsün müşgi kennâsıñ meşâmı
- 246 Bu esrârı ne bilsün degme evbâş
Ki görmez âftâbı çeşm-i huffâş
- 247 Dirîğ almış meşâmüñ bû-yı bid'at
İnan duymaz nesim-i müşk-i sünnet
- 248 Pür olmış levş-i dünyâdan dimâğüñ
Söyünmiş bâd-ı şehvetden çerâğüñ
- 249 Bu dünyâ mebrezin kılduñ çü mesken
Görinür iş bu külhan saña gülşen

239b mihr ü kıatre] mihre kıatre S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 250 Sözümler hakdur kulak tut ger dinlesen
Tap otla za' ferân ger har degilsen
- 251 Meger nâgâh ire Haktan ' inâyet
Kılasın levş-i heştiden şahâret
- 252 Bu şahfe ' aql-ı küldür harf-i evvel
Bu ' ilmi bilmeyen cân oldu mühmel
- 253 Ve ger bir yıl okursan nahv ile şarf
Elifdür ancak andan bildigün harf
- 254 Varanlar iş bu yolda cüst ü çâlâk
Çağırur hayretinden *mâ-'arefnâk*
- 255 Dilersen ire peyveste şikestün
İrişe dâmen-i ma' şûka destün
- 256 Gönül mir'âtın it evvel mücellâ
Ki kıılır sağa Hak andan tecellâ
- 257 Gönülde buldılar Hakk'ı bulanlar
Bu resme bildiler anı bilenler
- 258 Ne istersen olur çün dilde hâşıl
Şağın bir lahza dilden olma gâfil
- 259 Çü dil Hakkun nazargâhıdır ey dost
Yakın dildür hakikat mağz-ı her-post
- 260 Ezel sultânına dildür çü menzil
Hemîn dildür hemîn dildür hemîn dil
[M. 8a]
- 261 Belî şol dil ki bir ehlün dilidür
Bilürsen her dü ' âlem hâşılıdır
- 262 Olur çün cümle maşşûd hâşıl andan
Şağın bir lahza olma gâfil andan

254b "Seni hakkıyla bilemeyiz.", Beyhâkî, *a.g.e.*, C. I, s. 44-45.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 263 Bilürseñ mevzi´-ı tecrîdi dildür
Serây-ı halvet-i tevhîdi dildür
- 264 Çi ger mir´ât-ı ma´nâ rû-yı dildür
Velî bir yüzi anuñ sû-yı gildür
- 265 Keserseñ dil hevâsın sû-yı gilden
Görürsin Hakk´ı rûşen rû-yı dilden
[G. 44a]
- 266 Kılursañ ehl-i dilden şey´lillâh
Bulırsın lâmekân ´anğâsına râh
[S. 157b]
- 267 Hâlâş olmağ dilerseñ âb u gilden
İşüñ der-yûze olsun ehl-i dilden
- 268 Ne dil kim hem-demi kâmil degildür
Hemân bir dildür ol dil dil degildür
- 269 Önünñde yirdedür çün cism-i nâsût
Ne keşf olsun saña esrâr-ı lâhût
- 270 İrilmez gence çün kim çekmedin renc
Eger vîrân olursañ sendedür genc
- 271 Özüñden ger geçeydün ´ayn olurduñ
Hemân âyine-i kevineyn olurduñ
- 272 Tabî´at zulmetinden var hâlâş ol
Ayâz ol andan ol sulţâna hâş ol
- 273 Bu zulmetden kaçan kim dîr olursın
Karîn-i ´âlem-i pür-nûr olursın
- 274 Hakkîkat nûrı çün kim ola gâlib
Zarûrî olur andan sâye gâyib
- 275 Kederden çün kim âyineñ ola şâf
Görinür anda rûşen cümle evşâf

263a tecrîdi] tecrîd: M.

263b tevhîdi] tevhîd: M.

264b gildür] dildür: G.

272ab ol] – S

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 276 Eger nîgû bugün ger bed kılursın
Yârın anda hemîn anı bulırsın
- 277 Bu levh üzre ne yazduñsa suñûra
Gelür âyine-i dilden zühûra
- 278 Ne yazduñsa oğursın anı muñlağ
Ki bu defterde neş olmaz muñakkağ
- 279 Saña devlet gerekse ol özünđe
Özünđden geç nazâr kıl gel özünđe
- 280 Düşübdür ara yirde perde varlık
Anuñçün geldi tende cânâ darlık
- 281 Bu yolda çün iki menzil kômıñlar
Biri dünyâ biri 'uqbâ dimiñler
[M. 8b]
- 282 Kaçan dünyâ vü 'uqbâdan geçersin
Görüp cânâne-i cânâdan kaçarsın
- 283 Olar kim bu haremde muhteremdür
Olara iş bu yol iki kademdür
- 284 Biri nefse başılır biri cânâ
İrür andan hayât-ı câvidâna
- 285 Belî evvel gerekdür fâni olmağ
Olur mı sen tururken anı bulmağ
- 286 Özünđden olmayınca fâni dervîş
Yağın bil k'ağlamazsın anı dervîş
- 287 Anuñla bil anı bilmek dilerseñ
Seni terk it anı bulmağ dilerseñ
- 288 Anuñla bildi her kim bildi anı
Anuñla buldı her kim buldı anı

276a kılursañ / kılursın] S., kılursañ] M.

279b kıl gel] kendü M.

280b darlık] varlık S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 289 Dilerseñ kim ola her müşkilüñ ħall
Fenâ bul bir nefes ölmezden evvel
[G. 44b]
- 290 Ârıt bir dem fenâ nârında yağun
Beķâ nûrıyla uyansun çerâğun
- 291 Kaçan naķş-ı fenâdan dûr olursın
Beķâ birle tolup pür-nûr olursın
[S. 158a]
- 292 Dilerseñ ki olasın bu bezme sâķî
Gider bu hây u hây-ı tımțurâķı
- 293 Kaçan sende görürsın anı sensiz
Nidersin bâğ-ı gül bulduñ dikensiz
- 294 Bedenden ķurtulursın cân olursın
Beķâ iķlîmine sultân olursın
- 295 Gelür sultân geķer tahta gider ķul
Nidersin sen seni çün kim yeter ol
- 296 Dilerseñ ki iresin iş bu maķâma
Temennâ eyle *mûtû* ħalma nâma
- 297 İmâm aydur ki *ennâsu niyâmu*
Öliceķ uyanur dir anda ķamu
- 298 Cihânuñ varı çün kim ħâba benzer
Serâb aņla egerçi âba benzer
- 299 Şanursın kim ħaķîķatdur bu ecrâm
Ĥayâlündür ķamu *adğâs ü ehlâm*
- 300 Görürsın bu ħayâli ħaķ şanursın
Muķayyeddür ķamu muțlaķ şanursın
- 301 Muķayyed ķayd içinde muțlaķ olmaz
Ene'l-Ĥaķ söylemek aņa ħaķ olmaz

296b “Ölmeden önce ölünüz” anlamındadır. Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, ve Muzile'l-İlbâs, C. II, Mısır, 1351, s. 291.

297 “...insanlar uykudadır...” anlamında Hz. Ali'nin bir sözüdür. Aclûnî, “Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs, C. II, Beyrut, 1325, s. 312,

299b “Bunlar karmakarışık rüyalarıdır.” Yûsuf, 12/44.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 302 Çü yok sende ene'l-Ḥaḡ yâre lâyıḡ
Yüri bir dîde bul dîdâre lâyıḡ
[MK. 9a]
- 303 Dilerseḡ lâyıḡ olmaḡ yâre ey dost
Delinsün baḡruḡ olsun pâre ey dost
- 304 Gel ey dilber ki derdüḡ câna cândur
Vişâlüḡ câna ‘ömr-i câvidândur
- 305 Çü yokdur derde dermân senden artıḡ
Gerekmez câna cânân senden artıḡ
- 306 Gözini şaḡla gel ḡayrı nazardan
Ayırma ‘aşḡuḡı cân u cigerden
- 307 Yol azsam göḡlüme hâdî sen olḡıl
Ḳaçan ḡam-ḡîn olam şâdî sen olḡıl
- 308 Göḡül maḡşûd idinme Ḥaḡ’dan özge
Cenâb-ı hestî-i muḡlaḡdan özge
- 309 Şorarsaḡ ger kemâl-i ḡurb-ı Ḥaḡ’dan
Ki insâna olur mümkün sebaḡdan
- 310 Ḥaḡuḡ ḡayrından itmekdür ḡüzer bil
Yoḡ olup ḡalmamaḡ senden eḡer bil
- 311 Ḳalursaḡ şûrete maḡrûr olursın
Ḥayât-ı câvidândan dûr olursın
- 312 Dilerseḡ ḡarḡa varmaḡ baḡr-ı nûra
Ḥazer ḡıl düşme şûretten ḡurûra
- 313 Eger bînâ iseḡ gel bir nazâr ḡıl
Nazâr ḡıl bir nefes andan ḡüzer ḡıl
[G. 45a]
- 314 Murâd iş bu nazardan çün ḡüzerdür
Ḳılan bundan ḡüzer ehl-i nazardur
- 315 Bu esrârı ne bilsün her hünersiz
Ki serverlik bulunmaz terk-i sersiz

306a gözini] gözi M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- [S. 158b]
- 316 Bu sırrı saña dîrven ser-güşâde
Girilmez çün degildür ser-güşâde
- 317 Kilidi çünki sensin iş bu bâbuñ
Seni tarh it ki sehl ola hesâbuñ
- 318 Çü Hâk'dur zât anuñ gayrı şıfâtdur
Şıfatdan zâta nisbet ma' rifetdür
- 319 Gel ey gûyende-i bezm-i İlâhî
Emîn-i sırr-ı genc-i pâdişâhî
- 320 Cihânuñ mağzı sensin añla ey dost
Bu sırrı añlamazsañ postsın post
- 321 Geçerseñ senligünden nağz olırsuñ
Koyup kışrı ser-â-ser mağz olursuñ
[M. 9b]
- 322 Kulağ tutduñsa bu esrâr-ı nağza
Degildür oda yanmağ çâre mağza
- 323 Eger sen mağz olursañ yâre lâyığ
Kıyıma kim degilsin nâre lâyığ
- 324 Yanar nâre anuñ kim yüzi yoğdur
Kelîm-i Hâk degil çün Tûr'ı yoğdur
- 325 Göñül bağında ekseñ tohm-ı ma' nâ
Biter her demde yüz biñ şâh-ı tûbâ
- 326 Ve lîkin hâşıl olmaz terk sersiz
Kıaçan taş la' l olur hûn-ı cigersiz
- 327 Dilerseñ ki olasın insan-ı kâmil
Yüri bir dem özün-den olma gâfil
- 328 Velî buldum diyü kıılma ferâğat
Ki bu sultânlığa olmaz kıanâ' at
- 329 Çü yoğdur bu kemâlâta nihâyet
Nihâyet şandığuş olur bidâyet

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 330 Çi ger ma' nâ vü şûret bir düşübdür
Ve lîkin bu aña sâtir düşübdür
- 331 Ne ma' nâ kim ola ol saña perde
Görinür sedd-i İskender nazarda
- 332 Gel imdi sende varsa aşla râğbet
Ko fer' î kıl hemîşe aşla râğbet
- 333 Olursañ aşla hem-reng aşl olursın
Sipeh-sâlar-ı hân-ı vaşl olursın
- 334 Nazar kılduñsa vahdet noktasından
Bu fennüñ bâ-habersin nüktesinden
- 335 Bu meclisde şular kim nükte-hândur
Bu mektebde nihân bir nokta-hândur
- 336 Temâşâ kıl zemîn ü âsümânî
Ki var mı bir nişândan bir nişânı
[G. 45b]
- 337 Çekersin bî-nişândan bî-nişânsın
Ve lîkin ne nihânsın ne ' ayânsın
- 338 ' Ayân olsañ nihândan bî-habersin
Nihân olsañ 'âyândan bî-eşersin
- 339 Ne bellü şûret olmışsın ne ma' nâ
Nedür hâlûñ ne pinhânsın ne peydâ
[S. 159a]
- 340 Kaçan ma' nâ vü şûretten geçersin
'Ayân kimdür nihân kimdür seçersin
- 341 Özünñden geç nihân-ender-nihân ol
Var anda hem nihân ol hem ' ayân ol
- 342 Refîkuñ var iken tır bağla maħmil
Bilürsin tır olısar sonra menzil
[MK. 10a]
- 343 Buyırmışdur hadîş ol çeşme-i nûr
Kalursın bunda a' mâ anda sen kûr
- 344 Şağın bî-dâniş olup kalma güm-râh
Ki ' ilm ü ma' rifetdür saña hem-râh

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 345 Gerekdür Haqq'ı bilme dâniş oldur
Ki âhir cânuğa âsâyış oldur
- 346 Olursa 'ilm ü dâniş sağa yoldâş
Refîkuñ Hızr'dur bil ey qarındâş
- 347 Düriş 'ilme k'ola her müşkilün hal
Ki 'ilmi olmayan cân kaldı mühmel
- 348 Çü nefsün 'ilm ü dânişdür kemâli
Anuñla anlanur Haqquñ cemâli
- 349 Anuñ kim 'ilmi yoq 'aynı 'amâdur
Yol azmışdur egerçi pârsâdur
- 350 'Amel kıldum diyü aldanma dîve
Süleymân tahtını aldırma dîve
- 351 Özüñi görme kim hod-bînlik oldur
Çü hod-bîn olmaduñ Haq-bînlik oldur
- 352 Dilerseñ kim ire bu zaħme merhem
Düriş 'ilm ü kemâle olma derhem
- 353 Ne deñlü hâşıl itseñ 'ilm-i girdâr
Hemîn ol deñlü olur sağa miqdâr
- 354 Kemâlün deñlüdür bil qadrün ey dost
Anuñçün nûrı artur bedrün ey dost
- 355 Bu nûr gerçi güherden hûb-terdür
Qaçan fehm itsün ol kim gözi kördür
- 356 Çi ger şûretde vardur çeşm ü gûşuñ
İşitmezsın çü yoqdur 'aql u hûşuñ
- 357 Giderken gördi ol dîvâne-i çîn
Ki bir türk olmuş eyler hâce telkîn

350b aldırma] aldırmiş G.

352 G nüshasında bu beyit bir sonraki beyitle karıştırılarak yazılmış.

353 – G.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 358 Didi bilmezdi ol zindeyken anı
Ne bilsin olduğundan sonra fânî
- 359 Yürürken dirliğinde bilmiyen dîn
Ne nef' itsin aña öldük de telkîn
- 360 Degildi dirliğinde dîn içinde
Ne kılsun ıssı telkîn sîn içinde
- 361 Getürmezsin dirîgâ yâde dilüñ
Heves birle virürsin bâde dilüñ
[M.10b]
- 362 Yarın germ olıcağ bâzâr-ı ' uqbâ
Bulınmaz defteründe kâr-ı ' uqbâ
[G. 46a]
- 363 Riyâl ü tât' atından umma çâre
Niçün âteş şalarsın penbe-zâre
[S. 159b]
- 364 Hâzer kıl sen de ey merd-i siyeh dil
K' olupdur ham-ı gaflet saña menzil
- 365 Kaçan bu uykudan bî-zâr olursın
Görüp didâr ber-hordâr olursın
- 366 Ne deñlü kim çekersin bunda zağmet
Olur ol zağmet âhir saña rağmet
- 367 Yarâğ it bu fenâdan göçe dervîş
Beğâdur saña menzil olma dil-rîş
- 368 Ne qorqarsın bu ' âlem ol cihândur
Cihân oldur ki anuñ ismi cândur
- 369 Bu ' âlem ol cihândan bir nişândur
Cihân oldur ki ' ömr-i câvidândur
- 370 Celîsüñ anda rûh-ı aşfiyâdur
Enîsüñ enbiyâ vü evliyâdur

368b ki] kim M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 371 Geçersen bunda iken kendüzinden
Görürsin gayrı yok anda özünden
- 372 Özüdür çün ki bu gencün tılısmı
Bozarsan seni keşf itdüñ bu sırrı
- 373 Saña keşf itdüm anlarsan bu râzı
Niyâz altındadır fehm eyle nâzı
- 374 Elâ ey habs-i tende murğ-ı haste
Bu varlık rîsmâni birle beste
- 375 Ne yirüdüñ senüñ bu hıttâ-ı hâk
Neşimendür saña bu ‘âlem-i pâk
- 376 Bu yoluñ zâdı çün bî-dârlıkdur
Özinden her nefes bî-dârlıkdur
- 377 Kaçan katre düşer bahre olur bahr
Gider katre ara yirde kalur bahr
- 378 Hülûlî olma ey merd-i fuzûlî
Degildür merd-i müstağrak hülûlî
- 379 Hülûlî terk it istiğrâk anla
Kamu fâni vü Haqq’ı bâkî anla
- 380 Kamu ol bahre müstağrakdur ey dost
Haqqîkatde be-küllî Haqq’ dur ey dost
- 381 Eger mahv olsa katre bahr olurduñ
Ser-â-ser kâyinâta fahr olurduñ
- 382 Dilersen câna râhat dîdeye nûr
Yüri kan ağla her dem olma mesrûr
[MK. 11a]
- 383 Gücün yitdükce sa‘y eyle huzûra
Bu zulmetden gec irgür nûrı nûra
- 384 Huzûrıyla kaçan hem-râh olursın
Hemân şâyeste-i dergâh olursın

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 385 Özüñden giçmeyince kırbet olmaz
Şeker âb olmayınca şerbet olmaz
- 386 Elüñde âb-ı hayvân eyle tek nûş
Çeküp beyhûde zulumet eyleme cûş
- 387 Bugün gel Hağ ile üns eyle hâşıl
Ki yarın olasın ol Hağğ'a vâşıl
- 388 Çıkar gel sen gönülden gayr fikrin
Enîs it cânâ Hağğıñ zıkr ü şükrin
[S. 160a, G. 46b]
- 389 Anuñ adın şu deñlü eylegil yâd
Ki çün sen yâd olasın kıala ol ad
- 390 İrilmez çün bilürsin aña ansız
Gerekdür evvel olmağ saña cânsız
- 391 Saña cânân gerekse cânâ bağma
Vücûduñ derde vir dermâna bağma
- 392 Nedür cânân katında cân-ı fânî
Nedür bâri anuñ sûd u ziyânî
- 393 Rumûz-ı mâ-rameyte itdüñse temyîz
Ser-â-ser kâyinâtı aña yek-çîz
- 394 Çü gördüñ on sekiz biñ ' âlemi yek
Kıalır mı bu yağıñden zerrece şek
- 395 Kıanı bir fânî olmış yâr cânı
Ki her kıanda bağırsa göre anı
- 396 Ne diyem çün sözümi ağılamazsın
Bu söz hağıdur velî sen diğılemezsın
- 397 Nesin sen kim hağıber bilmezsın andan
Seni kıurtarmayan kimdür gümândan
- 398 Seni sen bilmedüğüne sebep ne
Seni bildirmeyen saña ' acep ne

393a "... atğıın zaman da sen atmadın..." Enfâl, 8 /17.

394b kıalır mı] kıalurdı S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 399 Senüñle sen seni kanda bilürsin
Yapış bir mürşide anı bulursın
- 400 Berîdür çün ‘adedden zât-ı vâhid
Ta’âddüdden güzer kıl ol muvaḥḥid
- 401 Çi ger çokdur şıfatlar bir durur zât
K’olupdur her biri ol zâta mir’ât
- 402 Çü ma’ nâ zâtdur şûret şıfâtdur
Şıfatdan zâta nisbet ma’ rifetdür
- 403 Şıfat çün ma’ rifet ma’ rûfdur zât
Olur pes ‘ârif ü ma’ rûf bir zât
[MK. 11b]
- 404 Güzer kılsañ şıfatdan zât olurduñ
Kılayduñ nefy-i nefy işbât olurduñ
- 405 Eger sende göreydüñ seni peydâ
Senüñ ‘aşkuñ kılurdu seni şeydâ
- 406 Dilersen k’olasın bu râza maḥrem
Rıyâzet kıl ki olur zaḥme merhem
- 407 Mücellâ olmayınca iş bu mir’ât
Tecellî kılmaz andan pertev-i zât
- 408 Dilersen anı sen senden fenâ bul
Kemâl-i faqr ile ‘ayn-ı gınâ bul
- 409 Dirîgâ bilmedüñ sen cevherüñi
Anuñcün ters oğursın defterüñi
- 410 Güherdür cân velî sen seng idersin
Ṭabî‘ at pası birle jenk idersin
- 411 Çü mescûd-ı melâ’ik cevherüñdür
Ḥilâfet tâcı başda efserüñdür
- 412 Ḥalifezâdesin ey çeşm-rûşen
Ne yirüñdür senüñ bu künc-i külhen

398a bilmedügüne] bilmedüñi M

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- [G. 47a]
 413 Ne görseñ gayrı şanma anı Hâk'dan
 Yakın ol sen saña bakma ırakdan
 [S. 160b]
 414 Çü Hâk'dur cümle çi âhîr çi evvel
 Velî pindâr idübdür seni ahevvel
 415 Kaçan sen kalmıyasın kalmaya hic
 Özün-den gayrı mevcûd olmaya hiç
 416 Çü sen hem bu cihân hem ol cihânsın
 Anuñçün hem nihânsın hem 'ayânsın
 417 Dü 'âlem fer' dür bil aşı sensin
 Bu fer' üñ aşlı birle vaşı sensin
 418 Çü yokdur cânâ cânan senden özge
 Bulınmaz derde dermân senden özge
 419 Eger cânuñ gözi olsa güşâde
 Görinürdi saña ol nûr-ı sâde
 420 Hemân müstağrak-ı dîdâr olurduñ
 Bu esrâr ile ber-ğordâr olurduñ
 421 Münâcât içre dir ma' bûde Dâvud
 Nedür hikmet ki kılduñ halkı mevcûd
 422 Hîttâb irdi ki tâ bu genc-i pinhân
 Ki benven anı ma' lûm ide insân
 423 Ne gam yirsin çekersin derd ü renci
 Ki ma' lûm itmege geldüñ bu genci
 [MK. 12a]
 424 O genci bilmege geldüñ gözün ac
 Kamu varlıguñı var Hâk için şaç
 425 Elâ ey künc-i dilde genc-i mestûr
 Ki sensin dilde kuvvet dîdede nûr
 426 Yeter pinhân olur ey genc-i pinhân
 Dem-â-dem şahñ-ı dilde eyle cevân

421a nedür hikmet] ne hikmetdür G.

- 427 Çi ger gözden nihân-ender-nihânsın
Velî dilde ‘ayân-ender-‘âyânsın
- 428 Eger cânuñ gözine tolsa envâr
Saña rûşen görünürdi bu esrâr
- 429 Dilersen çarç urmaç bañr-ı nûra
Dem-â-dem sa‘y kııl kesb-i huñûra
- 430 Huñûr-ı kalb eger kııldıñsa hâşıl
Namâzuñ *ķurretü’l-‘âyn* oldu var kııl
- 431 ‘İbâdetsiz bilinmez ‘abde ma‘bûd
Gerekdür secde tâ añla ne mescûd
- 432 Hidâyetdür bilirsın saña teklîf
Ki teklîf iledür insâna teşrîf
- 433 Çü teklîfüñ mişâli oldu vahdet
İraqlık şanma ki oldur ‘ayn-ı vuşlat
- 434 ‘İbâdet Hakk’adur çün âşinâlık
Vişâl añla anı şanma cüdâlık
- 435 Ezel sulţân ile çün âşinâsın
Niçün ol ulu hazrettden cüdâsın
- 436 Rızâ-yı Hakk’da cânuñ eyle teslim
Bu sırrı ‘aql ü cânâ eyle tefhîm
- 437 Gerekdür evvelâ ‘âşık yok olmak
Geçüp varından andan ‘âşık olmak
[S. 161a, G. 47b]
- 438 Hezârân dil fedâ şol yâr-ı cânâ
Ki vâkıfdur bu esrâr-ı nihâna
- 439 Bu kânüñ cevheridür Âdem’i bil
Dilersen âdem olmak bu demi bil
- 440 Bu bañrûñ gevheri Âdem düşübdür
Anuñçün bu deme hem-dem düşübdür

430 “Gözbeğimi göz nurum” demektir.” Kasas, 28/9.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 441 Var evvel Âdem'i bil Âdemî ol
Pes andan iş bu sırruñ maħremi ol
- 442 Dilersen iş bu sırra maħrem olmak
Gerekdür derd-i 'aşka hem-dem olmak
- 443 Bilürsin kâyinâtüñ cânı sensin
Ĥakîkat gevherinüñ kânı sensin
[MK. 12b]
- 444 Eger vaşluğ yolu olsaydı âsân
Olurdu vaşl u hicrân cümle yeksân
- 445 Olaydı dest-res vaşla ta'absız
Bu hâne el şunaydı her edebsiz
- 446 Ele girseydi her maṭlab talebsiz
Ḳalurdu lâ-cerem ṭalib talebsiz
- 447 Muhabetden eşer duyduñsa ey yâr
Ṭalebden fâriğ olup ḳalma bî-kâr
- 448 Degildür dökmenüñ çün kim bu aşı
Gözün den ṭurma aḳıt kanlu yaşı
- 449 Saña cânân gerekse cânâ cân ol
Nişân bilmek dilersen bî-nişân ol
- 450 Bu kârüñ şanma her kimse eridür
Bu sırrı aḳlayan biñde biridür
- 451 Dilersen şem' -i vaḥdetden dile nûr
Yananlar meclisinde olmağıl dūr
- 452 Ciger-hûn oldı sâḳî sen bilürsin
Meni ḳıl fâni bâḳî sen bilürsin
- 453 Özüñden ḳurtulup çıḳsañ kenâre
Olurdu lâ-cerem bu derde çâre
- 454 Saña senden durur çün kim bu çâre
Özüñden geçmek olur derde çâre

454a senden] sen durur S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 455 Gerekdür k'idesin sîneḡ pür-âteḡ
Gerekmez k'idesin ḡâlüm müḡevveḡ
- 456 Dem urmaḡ ḡoḡcadur ḡâdi vü ger ḡam
Ki bir vaḡt ola kim urmayasın dem
- 457 Zihî dem kim cihândan râz söyler
Peḡmândur ḡular kim az söyler
- 458 Degil çün 'âlemüḡ ḡâdisi ḡamsız
Bulınmaz lâ-cerem lezzet elemsiz
- 459 Beḡâsı yoḡ durur anuḡ fenâsız
ḡafâ vü lezzeti derd ü 'anâsız
- 460 Çü Âdem dâne içün düḡdi dâma
İnen ḡam kısmet oldu ḡâḡ u 'âma
- 461 Ṭama' çün âdemîde oldu maya
Anuḡcündür hedef tîr-i belâya
- 462 Yüri ger 'âḡıl iseḡ ḡıl nezzâre
Ve ger dil ḡaste iseḡ işte çâre
[S. 161b, G. 48a]
- 463 Dilerseḡ dünyada 'uḡbâda 'izzet
Var epsem ihtiyâr it künc-i 'uzlet
- 464 ḡorarsaḡ üç durur re's-i 'ibâdet
ḡamûḡ olmaḡ daḡı ḡabr ü ḡanâ'at
- 465 Nedür dünyâ ki aḡla nâz idersin
Ser-efrâzum diyü âvâz idersin
[M. 13a]
- 466 Bilürsin çün fenâdur âḡir-i kâr
Ne aḡḡı bir nefes germ olsa bâzâr

455a idesin] idesüḡ S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 467 Özüñden var iken bir mûy bâkî
Şarâb-ı emn şunmaz saña sâkî
- 468 Şaşa senden durur çün dürlü ğamlar
Özüñden geç ki def^c ola elemeler
- 469 Kişi 'i azduran çün hem-nişîndür
‘Azâb-ı dûzehûñ *bi 'se 'l-ķarîndür*
- 470 Ola çün hem-nişîñüñ senden ednâ
Olur tenhâ oturmak bunda ola
- 471 Göñül geç bu cihândan kim yalandur
Kim anuñ aşıısı küllî ziyândur
- 472 Felek ser-geştedür senden bu yolda
Bu derde çâre ister senden ol da
- 473 Şanursın seni sensin sen değilsin
Bilürseñ câna cânsın ten değilsin
- 474 Dilersen saña ma‘lûm ola hâlûñ
Nedür bil evvelüñ aña me‘âlûñ
- 475 Bilürseñ evvel oldur âhir oldur
Hâķîķat bâtın oldur zâhir oldur
- 476 Hâķuñdur gözdeki görmek işitmek
Kulaķ mümkün midür Hâķsız işitmek
- 477 Koyup cânânı olma câna meşğûl
Kul oldur kim ola sulţâna meşğûl
- 478 Bu hâzretde dü ‘âlem olsa fâni
Ne sûdı vardur aña ne ziyânı
- 479 Çi ger her şey toludur pertev-i zât
Sivânuñ nefyi olur zâta işbât

463a dünyâda ‘uķbâda] dünyâ vü ‘uķbâda G.

468a Şaşa]başa S., G.

468b özüñden] özüñdür M.

469b “...ne kötü arkadaşmışsın...” Zuhuf, 43/38.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 480 Eger var ise sende ‘ aql ü temyîz
Gözet bu kâyinâtı cümle yek-çîz
- 481 Yüzün Hâk’dan başa döndür özünden
Şu kim bâtil durur çıksın gözünden
- 482 Dirîgâ bulmadun bir çeşm-i Hâk-bîn
Bu gafletde geçürdün ‘ ömr-i şîrîn
- 483 Elif kıddün hevesde dâl kıldun
Özüni hırş ile pâ-mâl kıldun
- 484 Saña senden durur bu dürlü yara
Girü senden irişür saña çâre
- 485 Çü bildün kimseden yok saña dermân
Dürüş yoldaş idin îmân ü Qur’ân
- 486 Dürüş kim olasin îmâna mahrem
Ki yokdur andan özge saña hem-dem
[M. 13b]
- 487 Bu demden yek ne var ‘ âlemde bir dem
[S. 162a]
Ki olasin Hâk ile hem-râz her dem
[G. 48b]
- 488 Cihân mülkine zinhâr olma mağrûr
Fenâdur ‘ âkıbet bil olma mesrûr
- 489 Bilürsün saña hem-dem yâr Hâk’dur
Kânâ‘ at kııl aña kim var Hâk’dur
- 490 Ne istersen ço halkı Hâk’dan iste
Cenâb-ı vâhid-i muflakdan iste
- 491 Eger senden kılursan halkı hoşnûd
Yakîn bil kim sevüpdür seni Ma‘ bûd
- 492 Hârîş olma ki gâyet bed-şıfatdur
Kânâ‘ at kııl ki ‘ âlî salţanatdur

482a bu] - M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 493 Hâsûd olma vü tütma kimseye kin
Ki gelmez bir araya kin ile dîn
- 494 Te'ennî kıl her işde itme ta' cîl
Ki şabr itmekdür âhır şart-ı tahşîl
- 495 Hemîşe 'âkıl ile hem-nişîn ol
Her işde âhîrin şan dûr-bîn ol
- 496 Çarîn olma şaşkın nâ-ehle zinhâr
Ki degmez 'ilmi anuñ cehle ey yâr
- 497 Kıl evvel imtiyhân her şahşî şad-bâr
Anuñ çatında andan keşf it esrâr
- 498 Gerekdür puhte merdün râz-dâşî
Ki hâm olanlar olur râza nâşî
- 499 Le'ime kılma ihsân itme ikrâm
Ki zulm olur mahalsiz luţf ü in'âm
- 500 Vağârûñ gözle zinhâr itme hiffet
Sözi az söyle ki oldur aşl hikmet
- 501 Çatunđa virmegil ğammâza ruhsat
Ki eyler seni daği ğayre ğıybet
- 502 Ya şol kim hayradur senün delîlün
Yağîn ol aña kim oldur halîlün
- 503 Kerem kıl her ğarîbe mihrîbân ol
Çamu halka çü ğurşîd-i cihân ol
- 504 Dilerseñ kim kılasın Ka'be âbâd
Var eyle bir fakîrün ğöñlini şâd
- 505 Hemîşe hem-nişînüñ pîrler kıl
Ki olarda bulunur tedbîr-i kâmil

496a çarîn olma şaşkın nâ-ehle zinhâr] çarîn olma nâ-ehle şaşkın zinhâr M.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 506 Anuñ kim sende vardur haqq-ı nânı
Unıtma aña dur her yirde anı
[MK. 14a]
- 507 Hemîşe ehl-i fakra eyle ihsân
Ki ihsâna olubdur bende insân
- 508 Siyâset içre kıl her dem tevaqquf
Ki şâyed idesin şonra te'essüf
- 509 Saña bir kimse ger kılsa hitâbı
Te'ennî birle vir aña cevâbı
- 510 Sehvâvet kıl her kim ki sehîdür
Revâ olmaz dimegün dūzehîdür
- 511 Sözi söyliyene kılma nazar sen
Tuya gör söylenen sözde eşer sen
[S. 162b, G. 49a]
- 512 Sözi ger mest ola diyen ger ayık
Qabul it cân ile çün ola lâyıq
- 513 Şol işi işlegil oldıq da halvet
Ki ger zâhir ola virmeye haclet
- 514 Eger ' aqluñ var ise ehl-i pend ol
Bu pendî diñle cândan behre-mend ol
- 515 Şabûr ol her nefesde oldur tarîkat
Hâmûş ol urma dem oldur haqîkat
- 516 Bu kârüñ aşlı bil hâmûşlıqdur
Dañi bî-hûşlıq bî-hûşlıqdur
- 517 Eger hâmûş olursañ bañr olursın
Aqup çağlarsın alçaq nehr olursın
- 518 Nefes tutmaq bilürsin ger bu bañre
Ve illâ bu güherden umma behre

507 "dem"kelimesinin yanında "işe"kelimesi de yazılmış: M.

515a nefesde] nefesde ki M.

517b alçaq] – G.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 519 Bu pende tut kulağın ehl-i pend ol
Nefes tut bu güherden behre-mend ol
- 520 Şu resme bende vardur kuvvet-i fikr
Ki şad ma' nâ toğarsa söz kalur bikr
- 521 Güherler kim biter deryâ-yı cândan
Çopar dilden olur zâhir lisândan
- 522 Zihî tertîb-i lafz-ı luğf-ı güftâr
Zihî hâll-i deqâyıq keşf-i esrâr
- 523 Gel ey lezzet bulan 'ilm-i ledünden
Naşihat dinle bu pîr-i kühendin
- 524 İden her dem özüne şabır pîşe
Hamûş olgıl tevâzu' la hemîşe
- 525 Eger şabr ile Hağ-endiş olasın
Özünden kurtulup bî-hûş olasın
- 526 Dilersen k'ola cânın taze her dem
Giderme hâtıruñdan Hağğ'ı bir dem
[MK. 14b]
- 527 Dilersen garğa varmak bağr-ı nûra
Gücün yitdikçe sa' y eyle huşûra
- 528 Dilersen arta gün geldikçe nûruñ
Cihâna virme bir lağza huşûruñ
- 529 Yiter ger 'âkıl isen sağa bu pend
Hağın zikrini kıl cânına peyvend
- 530 Hağın yâdından olma hiç hâlî
Gözet hâlünî terk it kıl ü kâlî
- 531 Bu kıl ü kâle kalma ehl-i hâl ol
Müdâm ehl-i kemâle pây-mâl ol
- Münâcât*
- 532 Hudâyâ cümle hâcâtum revâ kıl
Ümidin gönlümün bildün vefâ kıl

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- 533 Getürdün çün kim *ü'd'ünî* hitâbe
Du'â benden cenâbından icâbe
- 534 Yağınun nûrını câna çerâğ it
Gönülünden zulmet ü şekki ırağ it
[S. 163a]
- 535 Müyesser kıl başa benden necâtı
Müsellem kıl necâtumdan berâtı
- 536 Hemîşe lutfun eyle mültecâsın
Müyesser kıl kapuñda her recâsın
- 537 Hudâyâ senden artuğ yok penâhum
Senün lutfundur ancak 'özi-hâhum

SONUÇ

Lâmekânî, 17. yy.ın yetişirdiği Bayramî-Melâmîlerin önemli şahsiyetlerdendir. Divanı ile birlikte birçok eseri olan Lâmkânî'nin çalışmamıza konu olan Esrar-nâme adlı bu eseri, kaynaklarda İnsan-ı Kâmil olarak geçmektedir. Eser, Ferîdü'd-dîn Attâr'ın Esrâr-nâme adlı eserinin kısmen tercümesidir. İnsan-ı Kâmil adının mesnevinin özel adı olup olmadığı tespit edilemedi. Ancak, eserin içeriğinin insan-ı kâmil üzerinde yoğunlaşmasından mesneviye bu adın verildiği düşünülmektedir. Çünkü eski, yeni kaynakların hiçbirisinde Lâmekânî'nin Esrâr-nâme tercümesi ile ilgili bir bilgi yoktur.

KAYNAKÇA

- İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs*, C. 2, s. 312, Beyrut, 1325.
- Atâyî, *Hadâiku'l-Hakâyık fî Tekmîleti's-Sakâyık*, (hzl. Abdülkadir Özcan), İstanbul, 1989, s. 70.
- AYAN, Gönül, *Esrân-nâme* (İnceleme-Metin), Ankara, 1996, s. 27-35.
- Bursalı M. Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul, 1332-1349.
- Büyük Türk Klâsikleri*, İstanbul, 1987, C. 5. s. 21-23.
- ÇELİK Ahmet Faruk, "Konya Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi Kataloğu", *Nüsha*, Yıl: 1, S. 1, Bahar, 2001.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- Evliyâ Çelebi, *Seyâhetnâme*, İstanbul, 1314, C. 1, s. 380.
- GÖLPINARLI Abdülbâkî, *Melâmîlik ve Melamîler*, İstanbul, 1931.
- _____ *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul, 1977, s. 216–217.
- _____ *Kaygusuz Vizeli Alâaddin*, İstanbul, 1933, s. 38.
- _____ “Lâmekânî” *Türk Ansiklopedisi*, Ankara, 1975, C. 22, s. 463.
- ILİC Slobodan, *Hüseyin Lamekani. Ein osmanischer Dichter und Mystiker und sein literarisches Werk*, Harrassowitz Verlag Wiesbaden, 1999.
- HAKSAN Mehmet Nuri, *Eyüp Sultân Tarihi*, Eyüp Sultan Belediyesi, İstanbul, 1984. s.122–123.
- HAMMER Joseph Von Hammer, *Osmanlı Tarihi I, II*, MEB, Ankara, 1997.
- HANDZIC Mehmed, “Husejn Lâmekânî”, *Kalender Narodna Uzdanica*, Sarajevo, 1942, s. 148–161.
- Kâtip Çelebî, *Fezleke*, İstanbul, 1287, C. 2, s. 71.
- _____ *Mizânü'l-Hak Fî İhtiyârî'l-Ahak* Haz. Orhan Şaik Gökyay, İstanbul, 1993.
- KEMİKLİ Bilal, “Hüseyin Lâmekânî'nin İnsân-ı Kâmil Görüşü: Risâle-i Vahdetnâme” *Kubbealtı Akademi Mecmuası* 26/3, Temmuz 1997, s. 30–36.
- KUT Turgut, “İstanbul Hânkâhları Meşâyihî”, *Journal of Turkish Studies (Abdülbâkî Gölpınarlı Hatıra Sayısı)*, Volume: 19, Harvard University, 1995, s. 19.
- MASSIGNON L., Şiblî, *İslam Ansiklopedisi*, c. 11 Eskişehir, 1997.
- Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, İstanbul, 1313, C. 2, s. 188.
- TUMAN Nâil, *Tuhfe-i Nâilî* (hzl. Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), C. 2, Ankara, 2001, s. 1241.
- ÖZDAMAR Mustafa, *Der-Sa'âdet Dergâhları*, İstanbul, 1994, s. 288.
- ŞABANOVİC Hazim, *Knizevnost Muslimana Bih na Orijentalnim Jezicima*, Sarajevo, 1973, s. 216–217.
- TUĞLUK İbrahim Halil, *Lâmekânî Şeyh Hüseyin Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, Ankara, 2001. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları, İstanbul, 1981, C. 4, s. 3.

UÇMAN Abdullah, *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982, s. 217–223.

ULUDAĞ Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1999.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*